

**АВТОМАТИЗАЦІЯ КАЛЬКУЛЮВАННЯ ДЛЯ
ОПЕРАТИВНОГО УПРАВЛІННЯ
КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА**

Глобалізація ринків виробництва і збуту продукції, утворення транснаціональних компаній, гіперконкуренція на світовому рівні та інші чинники постіндустріальної економіки призвели до необхідності управління до завершення виробничого циклу чи звітного періоду. Основним джерелом оперативної облікової інформації є нормативний облік відхилень від планових показників діяльності. Метою наукового дослідження є теоретичне дослідження методики нормативного обліку та управління з використанням комп'ютерно-комунікаційної техніки та надання пропозицій щодо удосконалення нормативного калькулювання з врахуванням сучасних вимог постіндустріального суспільства.

Оцінка методів калькулювання свідчить, що вони в значній мірі залежать від способів обліку відхилень та включення прямих витрат в собівартість продукції. Оптимальним є нормативний метод калькулювання в умовах комп'ютерно-комунікаційної форми обліку. Забезпечується повна автоматизація обліку відхилень від нормативних показників витрат на товарно-матеріальні цінності, заробітну плату, амортизацію обладнання з прийняттям автоматичних управлінських рішень. Автоматизація нормативного калькулювання забезпечує максимальний рівень оперативності управління, зменшення трудомісткості ручного моніторингу відхилення від норм, своєчасність врахування внутрішніх та зовнішніх умов діяльності, ефективний комунікаційний обмін між структурними підрозділами підприємства тощо.

Ключові слова: облік, калькулювання, автоматизація, нормативний облік, облік витрат, відхилення від норм, комп'ютерно-комунікаційна форма обліку.

АВТОМАТИЗАЦИЯ КАЛЬКУЛЯЦИИ ДЛЯ ОПЕРАТИВНОГО УПРАВЛЕНИЯ КОНКУРЕНТОСПОСОБНОСТЬ ПРЕДПРИЯТИЯ

Глобализация рынков производства и сбыта продукции, образование транснациональных компаний, гиперконкуренция на мировом уровне и другие факторы постиндустриальной экономики привели к необходимости управления до завершения производственного цикла или отчетного периода. Основным источником оперативной учетной информации является нормативный учет отклонений от плановых показателей деятельности. Целью научного исследования является теоретическое исследование методики нормативного учета и управления с использованием компьютерно-коммуникационной техники и предоставления предложений по совершенствованию нормативной калькуляции с учетом современных требований постиндустриального общества.

Оценка методов калькуляции свидетельствует, что они в значительной степени зависят от способов учета отклонений и включения прямых затрат в себестоимость продукции. Оптимальным является нормативный метод калькуляции в условиях компьютерно-коммуникационной формы учета. Обеспечивается полная автоматизация учета отклонений от нормативных показателей расходов на товарно-материальные ценности, заработную плату, амортизацию оборудования с принятием автоматических управленческих решений. Автоматизация нормативной калькуляции обеспечивает максимальный уровень оперативности управления, уменьшения трудоемкости ручного мониторинга отклонения от норм, своевременность учета внутренних и внешних условий деятельности, эффективный коммуникационный обмен между структурными подразделениями предприятия.

Ключевые слова: учет, калькуляция, автоматизация, нормативный учет, учет затрат, отклонения от норм, компьютерно-коммуникационная форма учета.

AUTOMATION OF CALCULATION FOR OPERATIONAL MANAGEMENT OF ENTERPRISE COMPETITIVENESS

Globalization of production and sales markets, formation of transnational company's hypercompetition at the global level and other factors of post-industrial economy stimulated making decision before the end of the production cycle or the time period. The main source of operative accounting information is the normative accounting deviations from planned performance.

The aim of scientific research is the theoretical generalization methods of normative accounting and management using computer and communication equipment and making proposals on improvement taking into normative calculation of modern postindustrial society.

Evaluation of calculation methods shows that they largely depend on the methods of accounting deviations and inclusion the direct expenses in production cost. The optimal is a normative method of calculation in terms of computer and communication forms accounting using. Provides complete automation of accounting deviations from the standard indicators of costs on inventories, wages, depreciation of equipment with the making automation management decisions. Automation normative calculation provides operative management; reduce manual labour monitoring deviations from standards; timely consideration of internal and external activity conditions; effective communication exchange between structural divisions etc.

Keywords: accounting, calculation, automation, normative accounting, cost accounting, deviations from the standards, computer and communication form of accounting.

Вступ. Застосування комп'ютерно-комунікаційних технологій вносить суттєві зміни в процес калькулювання собівартості продукції. Витрати виробництва є важливим об'єктом управління економічними процесами, що зумовлює необхідність ефективної організації обліку і контролю з використанням засобів автоматизованої обробки облікової інформації. Для забезпечення ефективного та оперативного управління діяльністю підприємства прийняття управлінських рішень має відбуватися ще до завершення операційного циклу чи звітного періоду. Забезпечення своєчасності обліково-управлінських процесів реалізується завдяки впровадженню нормативного обліку витрат. Розробка, актуалізація та відслідковування відхилень від норм витрат

на виробництво є дієвим методом оперативної реакції управління підприємством на негативні чинники внутрішнього та зовнішнього середовища.

Недосконалість нормативного методу калькулювання, що пояснюється трудомісткістю його ручної реалізації, нівелюється завдяки використанню засобів обчислювальної техніки. Зростає рівень контролю за економічними процесами через моніторинг причин та винуватців відхилень фактичної облікової інформації від нормативної. Облік відхилень витрат від норм є дієвим методом попередження неефективного використання ресурсів, пошуку джерел їх мінімізації та оперативного управління виробництвом. Також оптимізуються численні інформаційні потоки, які забезпечують комунікаційний зв'язок нормативного калькулювання з підсистемами планування, обліку, аналізу та управління. Ініціалізація науково-технічного прогресу, що дозволяє оптимізувати виробничий процес, актуалізує застосування нормативного обліку на підприємствах.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Після практичної реалізації та доведення ефективності стандарт-косту в нашій країні було розроблено прийоми нормативного обліку. У 1931 році Інститут техніки управління під керівництвом М. Х. Жебрака розпочав вивчення можливих шляхів реалізації і практичного застосування системи стандарт-кост у формі нормативного методу обліку [2, с.234]. Основна відмінність нормативного обліку від системи стандарт-кост полягає в списанні відхилень від норм (стандартів) на собівартість продукції, а не на фінансові результати.

Собівартість продукції при застосуванні нормативного методу може бути обчислена за встановленими наперед нормами, а виявлені в процесі виробництва відхилення від діючих норм дають можливість встановити вплив окремих факторів на рівень собівартості [5, с.84-85].

Забезпечується своєчасність управління собівартістю продукції та виробничим процесом завдяки щоденному оперативному інформуванню управління щодо виконання плану діяльності. Встановлюється пряма залежність між обліковим та управлінським процесом. Зокрема, як зазначає І.А. Басманов, з появою нормативного методу відбувся своєрідний переворот в обліку, який перетворив його із засобу «фіксації подій» на засіб «управління економікою виробництва» [1, с.60].

Проте значного поширення нормативний облік в радянський період планової економіки не набув. Обмеженість практичного застосування пояснюється незацікавленістю облікових фахівців у встановлені винних осіб у недотриманні нормативних показників витрат на виробництво. Перманентне документування фактів відхилення від норм та їх зміни було трудомістким процесом.

І лише в умовах запровадження комп'ютерно-комунікаційної техніки, що призвело до автоматизації облікових процедур, нормативний облік отримав перспективи подальшого розвитку. Важливою перевагою нормативного обліку є можливість отримання оперативної облікової інформації для своєчасного управління підприємством. Зокрема, Я.В. Соколов підкреслює, що «...нормативний облік потрібен тільки в тому випадку, коли господарський механізм, а не інформаційна система, буде містити вузли, здатні усунути відхилення, що виникають. Але якщо ці відхилення зняти неможливо, сама ідея нормативного обліку втрачає зміст, а він перетворюється у дорогу іграшку» [8]. Іншими словами, ефективність нормативного обліку проявляється через комунікаційну взаємодію з управлінням, що дозволяє своєчасно виправляти причини відхилень. Своєчасність обліку та управління забезпечується завдяки списанню відхилень від норм на собівартість продукції, а не на кінцеві фінансові результати, що актуальне для методу стандарт-кост.

Проте, А. А. Додонов вважає, що «великим недоліком існуючої теорії і практики нормативного обліку є та обставина, що він обмежується контролем лише за основними витратами на виробництво (матеріальними витратами й заробітною платою)» [4, с. 45]. Аналогічне твердження має російська вчена В. А. Терехова, яка зазначає, що у світовій практиці до нормованих ресурсів належать передусім трудові й матеріальні [9, с. 2]. Тому наступним етапом розвитку автоматизованого нормативного обліку є моніторинг відхилень усіх витрат, а не лише виробничих.

В такому випадку нормативний спосіб калькулювання собівартості продукції перетворюється на нормативний облік витрат діяльності. При цьому об'єктами залишаються всі ті ж замовлення, переділи, відокремленні структурні підрозділи. Тому, погоджуючись з думкою Л. В. Нападовської, нормативний метод обліку витрат і калькулювання характерний як для позамовного, так і для попередільного методів обліку, об'єднує облік за центрами відповідальності та центрами витрат [6, с. 504]. Нормативний метод

вільно інтегрується з будь-яким іншим методом обліку витрат і калькулювання собівартості продукції. Про це стверджує З.В. Гуцайлюк, доводячи, що практично всі напрямки розвитку теорії і практики обліку затрат у тій чи іншій мірі пов'язані з нормативним методом» [3, с. 25].

Науковці, досліджуючи особливості автоматизованого нормативного обліку, залишають поза увагою зв'язок облікової та управлінської системи. Автоматизації підлягає прийняття управлінських рішень в умовах комп'ютерно-комунікаційної форми обліку. При автоматизованому порівнянні облікової інформації про витрати діяльності з нормативними показниками появляється можливість алгоритмізації управління усіма соціально-економічними процесами на підприємстві. Тобто реалізується комплексне автоматизоване управління за відхиленнями від нормальної діяльності.

Мета і завдання статті. Мета наукового дослідження полягає в розкритті переваг нормативного обліку та калькулювання собівартості продукції в умовах повної автоматизації обробки облікової інформації, прийняття автоматичних управлінських рішень оперативного характеру та налагодження ефективних комунікаційних зв'язків при запровадженні комп'ютерно-комунікаційної форми обліку. При організації автоматизованої обробки облікової інформації доцільно використовувати принципи нормативного обліку в умовах комп'ютерно-комунікаційної форми, дослідження та розкриття яких є і завданням статті:

- можливість формувати калькуляцію на довільний момент часу та за звітний період без необхідності очікувати на завершення виробничого циклу чи часового відрізка;
- наявність технічних пристроїв автоматизованого збору фактичних облікових даних з можливістю порівняння з нормативними показниками;
- автоматизований перегляд норм витрат на виготовлення продукції після виявлення значних систематичних відхилень;
- суттєва аналітичність обліку виробничих витрат із значним рівнем деталізації та інформативності відповідно до інформаційних вимог користувачів;
- можливість одночасного автоматизованого використання різних методів калькулювання, обліку витрат, оцінок відходів та

незавершеного виробництва, баз розподілу прямих і непрямих витрат поряд з нормативним обліком;

- інтеграція з інформаційними базами інших структурних підрозділів чи підприємствами, базою нормативно-правових документів, довідковими даними (курс валют, індекс інфляції) тощо;

- забезпечення оперативних комунікацій з виробничим, планово-економічним, обліковим відділом підприємства та іншими користувачами;

- вільний оперативний інформаційний обмін між підсистемами планування, обліку, аналізу та управління.

Реалізація принципів автоматизованого нормативного обліку забезпечить зростання комунікаційної складової облікових процесів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Технічна ідентифікація витрат виробництва з автоматизованим збором облікової інформації дозволяє порівнювати фактичні дані з нормативними. У випадку суттєвого відхилення ініціюється автоматизоване формування облікових проведення та інформування відповідальних осіб.

Встановлення нормативів може здійснюватися управлінцями або автоматизованою системою управління. Якщо початкове (стартове) визначення нормативних показників відбувається безпосередньо фахівцем планового або технічного відділу підприємства, то подальше коригування може відбуватися автоматизовано. Наприклад, якщо показники за даними обліку відрізняються більше, ніж на 10%, автоматизованою системою управління здійснюватимуться управлінські дії. Інформація в повному обсязі надсилається управлінським працівникам. За відсутності інструктивних дій протягом часу очікування система управління актуалізуватиме попередньо прийняте автоматизоване управлінське рішення.

Тривалість очікуваного часового лагу визначає своєчасність управління. Чим менше часу виділяється фахівцю на прийняття управлінського рішення, тим оперативнішою є реакція на облікову інформацію. Тому, оптимальним часом очікування є 1-2 години, після завершення якого відбуваються автоматизовані коригуючі дії.

Обов'язковим є врахування субординаційного розподілу інформації та прийняття управлінських рішень. При незначних розходженнях фактичних та нормативних показників за статтями витрат з невисокою часткою в калькуляції і, як наслідок, відсутнім впливом на собівартість продукції, прийняття управлінських дій

може бути виключно автоматизованим. Відбувається оптимізація комунікаційних зв'язків завдяки зменшенню нерелевантного інформаційного навантаження на управлінський персонал підприємства.

Автоматизованим способом рекомендовано також визначати причину неспівпадіння інформації за даними обліку та нормативів. Сучасні технічні засоби автоматизації виробництва здатні збирати інформацію про параметри виробничого процесу. Вагомою складовою собівартості промислової продукції є матеріальні витрати. Збір облікової інформації про кількісні, вартісні та якісні показники матеріальних цінностей у процесі їх передачі для виробничих цілей підлягає повній автоматизації. Алгоритмізації піддається процес обліку відхилень щодо матеріальних ресурсів підприємства.

Зокрема, надходження ТМЦ за завищеною в порівнянні з нормативним показником вартістю автоматично ініціює обліковий запис та приймаються відповідні коригуючі управлінські рішення. Основною причиною відхилення є зростання витрат на придбання, логістику та зберігання матеріалів або вибір неоптимального постачальника. При автоматизації нормативного обліку витрат важливим є вибір ефективного методу облікового відображення списання матеріальних цінностей.

Якщо облік надходження (вибуття) ТМЦ ведеться за середньозваженим методом, оперативність автоматизованої реакції значно знижується. Унаслідок відсутності прямої прив'язки ціни матеріалів до партії поставки неможливо достовірно встановити причину зростання вартості, а також ідентифікувати постачальників та винних посадових осіб за кожним фактом відхилення від норм. Тому оптимальним є метод ФІФО або ідентифікований облік ТМЦ в умовах автоматизованої обробки інформації, при використанні яких після надходження матеріалів у виробництво за завищеною вартістю автоматизовано визначається причина відхилення та постачальник.

Автоматизовані технічні пристрої виробництва здатні вести кількісний облік понесених матеріальних витрат. Перевищення нормативів за кількістю сигналізує про порушення технологічного режиму. Збільшення кількості витрачених ТМЦ за незмінного випуску продукції може слугувати сигналом про низьку якість або брак сировини, її крадіжки виробничим персоналом, вихід з ладу обладнання, необхідність заміни виробничого устаткування унаслідок фізичного зносу тощо. Подається автоматичний запит в систему

управління про необхідність контролю виробничого процесу та перевірку обладнання. Якщо фактичні матеріальні витрати виявляються нижчими за нормативні показники, то в системі обліку автоматизовано відображається економія та коригуються норми наступних звітних періодів. Таким чином, залежно від ринкової кон'юнктури система управління здатна до саморегуляції щодо обліку відхилення від норм та їх оперативного оновлення.

Інформація про фактично відпрацьований час надається системою автоматизованого пропуску. Технічні пристрої автоматизованої системи пропуску працівників на територію підприємства здатні збирати фактичну облікову інформації з можливістю її порівняння з нормативною. Перспективною є повна автоматизація обліку заробітної плати та ідентифікації відхилення від норм. Моніторингу піддаються відхилення, пов'язані із зміною тривалості робочої зміни та тарифікації оплати за одиницю часу. Кількість відпрацьованого часу автоматично фіксується системою пропуску на підприємство. У випадку порушення часового режиму без дозволу адміністрації відбувається зменшення розміру нарахованої заробітної плати або застосовуються додаткові стягнення. Натомість, виникнення позаштатних ситуацій, що вимагає додаткових (понаднормових) затрат часу, призводить до автоматичного донарахування заробітної плати. Якщо різні працівники систематично потребують більше часу на виконання виробничих завдань, автоматично відбувається перегляд норм у зв'язку з виробничою необхідністю. Перманентний перегляд норм витрат на оплату праці запобігатиме надмірному зростанню собівартості продукції.

У випадку відхилень з причин зміни тарифікації оплати праці доцільно ідентифікувати особу працівника, зайнятого виготовленням продукції. Наприклад, якщо працівник нижчої кваліфікації здатен на якісному рівні виконувати виробничі завдання з меншою оплатою праці, то перегляду потребує кадрова політика підприємства. Іншими словами, зменшення фонду оплати праці за рахунок заміни працівників на менш кваліфікованих автоматично ініціює коригування норм витрат на заробітну плату. І навпаки, виявлення значного рівня браку за рахунок людського чинника може бути індикатором необхідності залучення висококваліфікованих працівників, що призведе до зростання фонду оплати праці. Аналогічно, виробничим обладнанням може автоматично збиратися

інформація про витрати на паливо-енергетичні ресурси з використанням автоматизованих лічильників спожитих комунальних послуг; нараховуватися амортизація щоденно (з місячною акумуляцією) пропорційно кількості виготовленої продукції за виробничим методом тощо.

Проте, залежно від причини невідповідності фактичних облікових даних та нормативних показників, автоматичній ідентифікації підлягають не усі види відхилень. Класифікацію причин відхилень фактичних та нормативних даних з позиції можливості автоматичної ідентифікації подано у табл. 1.

Таблиця 1

Причини відхилення з позиції можливості автоматичної ідентифікації

Критерій	Класифікація	Характеристика в умовах автоматизації
1	2	3
За характером виникнення	Разові	Збір облікових даних здійснюється безперервно. Як наслідок, автоматичній ідентифікації підлягають усі відхилення незалежно від періодичності
	Періодичні	
	Систематичні	
За структурою	Прості	Невелика кількість характеристик виробничого процесу підлягає автоматичному виявленню
	Складні	Зростання кількості характеристик виробничого процесу утруднює автоматичну ідентифікацію.
За ступенем відображення в обліку	Обліковані	Метою нормативного калькулювання є автоматизація обліку, що потребує виявлення лише облікованих відхилень
	Не обліковані	Відхилення, які не можуть бути обліковані, не є предметним полем калькулювання собівартості

Продовж. табл. 1

1	2	3
За достовірністю	Достовірні	Облік ґрунтується лише на достовірних фактах, що зумовлює потребу відслідковування лише юридично задокументованих відхилень
	Недостовірні	Відхилення, які не мають юридичної доказовості, не можуть бути використані в системі обліку
За методом розрахунку	У відносних показниках	Нормативний облік передбачає оперування відносними показниками, розрахунок відхилень у кількісно-вартісному виразі малоефективний для управління витратами
	У вартісному виразі	
Залежно від дій працівника	Залежні	Через встановлення відповідальності осіб за недотримання нормативів виявляються усі відхилення, не зважаючи на антропогенну залежність
	Незалежні	
За можливістю усунення наслідків	Виправні	Автоматично здатні розпізнаватися відхилення, які можуть бути усунені і потребують додаткових затрат на виправлення чи списання результатів на собівартість продукції унаслідок невивиправності
	Невивиправні	
За масштабом	Суттєві	Якщо відхилення суттєві і значно перевищують плановий показник, автоматизована система здатна коригувати норми в поточному періоді
	Несуттєві	Несуттєві відхилення не впливають на перегляд норм.
За впливом на використання ресурсів	Економія	Заниження, як і завищення показників відхилень автоматично ідентифікується, що дозволяє формувати облікову інформацію про позитивний чи негативний фінансовий результат
	Перевитрати	
За відношенням до стадії контрольного процесу	Виявлені на попередньому контролі	Виявлені на попередньому контролі відхилення не цікаві для нормативного автоматизованого обліку, оскільки не пов'язані з виробничим процесом в режимі реального часу.
	Виявлені на поточному контролі	Нормативне калькулювання ґрунтується на постійному поточному виявленні відхилень.
	Виявлені при наступному контролі	Наступний контроль відхилень від норм втрачає ознаку оперативності управління, що не дозволяє усувати порушення ще до моменту завершення виробничого циклу.

Ефективність нормативного обліку в умовах його автоматизації досягається завдяки організації належних комунікаційних зв'язків з відділами підприємства, функціональними виконавцями у структурних підрозділах. Первинна обробка облікової інформації та реакція на неї відбувається автоматизовано у виробничих приміщеннях підприємства.

Зібрана з виробництва та автоматично порівняна з нормативними показниками фактична облікова інформація передається для

подальшого опрацювання. Організація автоматизованого нормативного обліку передбачає інформаційний обмін з наступними організаційними структурами:

- виробничий відділ здійснює початкову розробку норм, подає рекомендації щодо їх коригування унаслідок зміни технологічних умов виробництва, розробляє програми з мінімізації витрат матеріально-технічних ресурсів, здійснює контроль за впровадженням прогресивних нормативів;

- відділ постачання та логістики забезпечує контроль за надходженням товарно-матеріальних цінностей від постачальників і передачу їх у виробництво відповідно до норм, фіксує відхилення, спричинені порушенням логістичних потоків і розробляє заходи з їх усунення;

- планово-економічний відділ проводить моніторинг автоматичних управлінських рішень щодо коригування норм та реакції на відхилення, координує роботу виробничих підрозділів підприємства, проводить аналіз причин за видами відхилень фактичних даних від нормативних показників, надає рекомендації щодо управління суб'єктом господарювання;

- обліковий відділ перевіряє достовірність автоматизовано сформованих облікових проведень щодо списаних витрат на виробництво та відхилень від нормативних показників, забезпечує керівництво підприємства оперативною інформацією про собівартість продукції та економічні показники діяльності, спільно з іншими структурними одиницями складає звіт щодо норм витрат з поясненням причин відхилень [7, с.242].

Завдяки інформаційній обробці та прийнятті управлінських рішень в місцях виникнення облікових даних ліквідовуються зайві комунікаційні маршрути. Зменшується потреба в передачі первинних облікових даних до бухгалтерії з тривалим очікуванням реакційних управлінських дій. Скорочуються терміни прийняття управлінських рішень, що дозволяє гнучко реагувати на зміни умов діяльності підприємства. Організаційні структури здійснюють лише постконтрольні процедури з метою перевірки достовірності автоматизованого обліку, обґрунтованості зміни норм, ефективності прийнятих управлінських рішень та здійснюють загальну координацію діяльності.

Висновки. Таким чином, автоматизація нормативного обліку забезпечує оперативний збір облікової інформації про фактичні

витрати на виробництво. За попередньо розробленим алгоритмом після прояву значних систематичних відхилень від норм відбувається їх автоматизоване коригування. Результати управлінських дій, прийнятих автоматизовано системою управління, направляються працівникам підприємства для перевірки на предмет доцільності та ефективності. Водночас автоматизовано формуються облікові проведення за результатами нормативного обліку.

Зростає важливість комунікаційних каналів передачі облікових даних з місць їх виникнення до кінцевого споживача. Попередню обробку облікової інформації з автоматичною реакцією на неї доцільно здійснювати в місцях виробництва з наступною передачею результатів у виробничий та планово-економічний відділ, службу контролю постачання та логістики і бухгалтерію підприємства. Актуальності набуває впровадження комп'ютерно-комунікаційної форми обліку завдяки можливості застосування комунікаційних технологій. Тому, подальших досліджень потребує взаємодія нормативного калькулювання з автоматизованим формуванням первинних документів та електронних звітних форм для управління.

Рекомендовано автоматизовано ідентифікувати причини відхилення фактичної облікової інформації від нормативних показників. З метою моніторингу відхилень доцільно проводити їх класифікацію за напрямками: характером виникнення, структурою, ступенем відображення в обліку, достовірністю, методом розрахунку, залежно від дій працівника, можливістю усунення наслідків, масштабом, впливом на використання ресурсів, відношенням до стадії контрольного процесу.

Автоматизація калькулювання за нормативним методом забезпечує максимальний рівень оперативності управління, зменшення трудомісткості ручного моніторингу відхилення від норм, своєчасність врахування внутрішніх та зовнішніх умов діяльності, ефективний комунікаційний обмін між структурними підрозділами підприємства тощо.

Література

1. Басманов И.А. Теоретические основы учета и калькулированные себестоимости промышленной продукции. Под редакцией В.А. Новака. – М.: Финансы, 1970. – 167 с.

2. Бутинець Ф.Ф. Бухгалтерський управлінський облік: підручник / Ф.Ф. Бутинець, Т.В. Давидюк, З.Ф. Канурна, Н.М. Малюга, Л.В.

Чижевська; За ред. Ф.Ф. Бутинця. – 3-тє вид., доп. і перероб. – Житомир: ПП «Рута», 2005. – 480 с.

3. Гуцайлук З.В. Методологические проблемы учета эффективности промышленного производства в условиях перестройки хозяйственного механизма / З. В. Гуцайлук.–К.: УМК ВО, 1990.– 48 с.

4. Додонов А. А. Нормативный учет: Каким ему быть? / А. А. Додонов // Бухгалтерский учет. – 1992. – № 3. – С. 43-46.

5. Литвин Ю.Я. Прогресивні методи обліку витрат на виробництво (вітчизняні та зарубіжні) / Ю.Я. Литвин, В.М. Олійник. – Тернопіль: Збруч, 1995. – 218 с.

6. Нападовська Л.В. Управлінський облік: Монографія / Л.В. Нападовська. - Дніпропетровськ: Наука і освіта, 2000. - 450 с.

7. Пилипів Н.І. Нормативний метод у межах центрів відповідальності – важливий інструмент вдосконалення організації внутрішньогосподарського обліку / Н.І. Пилипів // Фінансова система України. – Наукові записки. Серія «Економіка». – 2010. – 2010. – Випуск 14. – С. 238-245.

8. Соколов Я.В. Бухгалтерский учет: от истоков до наших дней / Я.В. Соколов. – М.: Аудит, ЮНИТИ, 1996. – 638 с.

9. Терехова В.А. Зарубежный опыт применения нормативного метода учета затрат / В. А. Терехова // Международный бухгалтерский учет. – 2001. – 1(25) январь. – С. 2-4.

1. Basmanov Y.A. Teoreticheskiye osnovy ucheta u kal'kulyrovannyye sebestoymosty promyshlennoy produktsyy. Pod redaktsyey V.A. Novaka. – М.: Fynansy, 1970. – 167 s.

2. Butynets' F.F. Bukhhalters'kyu upravlins'kyu oblik: pidruchnyk / F.F. Butynets', T.V. Davydyuk, Z.F. Kanurna, N.M. Malyuha, L.V. Chyzhevs'ka; Za red. F.F. Butyntsa. – 3-tye vyd., dop. i pererob. – Zhytomyr: PP «Ruta», 2005. – 480 s.

3. Hutsaylyuk Z.V. Metodolohycheskiye problemy ucheta efektyvnosty promyshlennoho proyzvodstva v uslovyakh perestroyky khozyaystvennoho mekhanyzma / Z. V. Hutsaylyuk. – К. : УМК ВО, 1990. – 48 s.

4. Dodonov A. A. Normativnyy ucheta: Kakym emu byt'? / A. A. Dodonov // Bukhhalterskyu ucheta. – 1992. – # 3. – S. 43-46.

5.Lytvyn Yu.Ya. Prohresyvni metody obliku vytrat na vyrobnytstvo (vitchyznyani ta zarubizhni) / Yu.Ya. Lytvyn, V.M. Oliynyk. – Ternopil': Zbruch, 1995. – 218 s.

6.Napadovs'ka L.V. Upravlins'kyu oblik: Monohrafiya / L.V. Napadovs'ka. - Dnipropetrovs'k: Nauka i osvita, 2000. - 450 s.

7.Pylypiv N.I. Normatyvnyy metod u mezhakh tsentriv vidpovidal'nosti – vazhlyvyu instrument vdoskonalennya orhanizatsiyi vnutrishn'ohospodars'koho obliku / N.I. Pylypiv // Finansova systema Ukrayiny. – Naukovi zapysky. Seriya «Ekonomika». – 2010. – 2010. – Vypusk 14. – S. 238-245.

8.Sokolov Ya.V. Bukhhalterskyu uchet: ot ystokov do nashykh dnei / Ya.V. Sokolov. – M.: Audyt, YuNYTY, 1996. – 638 s.

9.Terekhova V.A. Zarubezhnyy opyt prymeneniya normatyvnoho metoda ucheta zatrat / V. A. Terekhova // Mezhdunarodnyy bukhalterskyu uchet. – 2001. – 1(25) yanvar'. – S. 2-4.

Рецензент: Крупка Я.Д., д.е.н., професор, професор кафедри обліку у виробничій сфері, Тернопільський національний економічний університет

17.03.2016

УДК 330.59(477)

Румянцева Анжелика

ПОКАЗНОЕ ПОТРЕБЛЕНИЕ КАК ДЕМОНСТРАЦИЯ СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОГО ПОЛОЖЕНИЯ

Что же движет современным обществом, в котором мы живем? Как манипулируют людьми при помощи потребительских нужд и потребностей? И в чем же, собственно, эти потребности заключаются? В данной статье автор раскрывает свое видение проблемы показного потребления, так плотно укоренившегося в нашем обществе, и отвечает на эти и многие другие вопросы. Также в данной статье проводится анализ исследовательских работ различных ученых, ранее рассматривающих данное социальное явление. Раскрыты многие формы показного потребления и факторы, при помощи которых данный вид самовыражения влияет на представление людей, как о себе, так и об окружающих. В заключение рассматриваются основные проблемы, которые могут